

BÎRKARÎ

SERETAYÎ

2

AMADEKAR

Ev pirtûk ji aliyê Komîteya Bîrkariyê ve hatiye amadekirin.

LÊVEGER

- Komîteya Şopandinê
- Komîteya Fotoşopê
- Komîteya Redektheyê

Ev pirtûk ji aliyê Saziya Minhacan ve, wek pirtûka wanedayînê, ji bo dibistanan hatiye pejirandin.

NAVEROK

BEŞA YEKEM: HEJMAR.....	7
WANEYA YEKEM: LÊVEGERA HEJMARÊN JI 0`Ê	
HETA 9`AN	8
WANEYA DUYEM: HEJMAR JI 10`AN HETA 99`AN	
.....	12
WANEYA SÊYEM: YEKANÎ Û DEHANÎ.....	17
WANEYA ÇAREM: HEVRÛKIRIN	24
WANEYA PÊNCHEM: NASÎNA CIHÊ HEJMARÊ	29
WANEYA ŞEŞEM: HEJMARÊN KIT Û COT.....	31
BEŞA DUYEM: KOMKIRIN Û DERXISTIN.....	33
WANEYA YEKEM: KOMKIRIN HETA 99`AN	34
WANEYA DUYEM: DERXISTIN HETA 99`AN	40
WANEYA SÊYEM: HEJMARA NENIVÎSÎ	45
BEŞA SÊYEM: PÎVAN	49
WANEYA YEKEM: PÎVANA DIRÊJAHİYÊ (METRE)	
.....	50
WANEYA DUYEM: PÎVANA SENGÊ (KÎLOGIRAM)	
.....	53
BEŞA ÇARAM: GEOMETRÎ	55
WANEYA YEKEM: TÊGÎNÊN BINGEHÎN.....	56
WANEYA DUYEM: TEŞEYÊN GEOMETRÎ.....	59
WANEYA SÊYEM: TEŞEYÊN WEKHEV.....	63
WANEYA ÇAREM: GEWDEYÊN GEOMETRÎ.....	65
WANEYA PÊNCHEM: TEŞEYÊN SÎMETRÎK	68
BEŞA PÊNCHEM: DEM	71

WANEYA YEKEM: CUREYÊN DEMJIMÊRAN Û XWENDINA WÊ.....	72
WANEYA DUYEM: ROJ, MEH Û SAL.....	75
BEŞA ŞEŞEM: RÊBAZÊN HEJMARTINÊ.....	77
WANE: NÎŞANA DUBAREYÊ	78
BELAVKIRINA WANEYAN LI SER SALA XWENDINÊ	81

BEŞA YEKEM: HEJMAR

- 1. HEJMAR JI 0'Ê HETA 9'AN**
- 2. HEJMAR JI 10'AN HETA 99'AN**
- 3. YEKANÎ Û DEHANÎ**
- 4. HEVRÛKIRIN**
- 5. NASÎNA CIHÊ HEJMARÊ**
- 6. HEJMARÊN KIT Û COT**

WANEYA YEKEM: LÊVEGERA HEJMARÊN JI 0'Ê HETA 9'AN

0 SIFIR	1 YEK	2 DU	3 SÊ	4 ÇAR
5 PÊNC	6 ŞEŞ	7 HEFT	8 HEŞT	9 NEH

- Ev hejmar ji pêpilkekê pêk tên.

Em hînî rêzkirina berbipêş û berbipaş bûne.

Mînak: Em hejmarên li jêr berbipêş û berbipaş rêz bikin: 7 , 0 , 9 , 2

Rêzkirina berbipêş: 0 , 2 , 7 , 9

Rêzkirina berbipaş: 9 , 7 , 2 , 0

Em hînî komkirin û derxistina hejmarên yekpêpilk bûne.

Mînak: Em encama van bikaranînan bibînin.

$3 + 2 = 5$	2	6	7	2
$4 + 4 = 8$	<u>+ 5</u>	<u>+ 3</u>	<u>- 4</u>	<u>- 1</u>
$6 - 0 = 6$	7	9	3	1
$1 - 1 = 0$				

Komkirina sê hejmaran

Ji bo komkirina sê hejmaran, destpêkê em du hejmaran kom dikin, piştî encama derketî bi hejmara sêyem re kom dikin.

Mînak:

Di wêneya li jêr de çend pirtûk hene?

$$\begin{array}{r}
 3 + 1 + 5 = \\
 \underbrace{\quad} \quad \downarrow \\
 4 \quad + 5 = 9
 \end{array}$$

yan

$$\begin{array}{r}
 3 \\
 1 \\
 \hline
 + 5 \quad \rightarrow \quad + 5 \\
 \hline
 9
 \end{array}
 \quad
 \begin{array}{l}
 3+1=4 \\
 \\
 \\
 \end{array}$$

Mînak:

Em encama bikaranînan bibînin.

$$\begin{array}{r}
 2 + 4 + 3 = \\
 6 + 3 = 9
 \end{array}$$

$$\begin{array}{r}
 5 + 2 + 1 = \\
 7 + 1 = 8
 \end{array}$$

HÎNDARÎ

1. Em valahiyên li jêr bi hejmaran dagirin.

Heft

Çar

Sifir

Yek

2. Em valahiyên li jêr dagirin.

- Hejmara tiliyên destekî =

- Hejmara lingên pisîkê =

- Hejmara baskên kevokê =

3. Em encamên bikaranînên li jêr bi dest bixin.

$9 - 8 = \dots$	$7 - 3 = \dots$	$3 + 5 = \dots$	$6 + 0 = \dots$
-----------------	-----------------	-----------------	-----------------

2	7	8	6
<u>+ 3</u>	<u>+ 0</u>	<u>- 3</u>	<u>- 6</u>
....

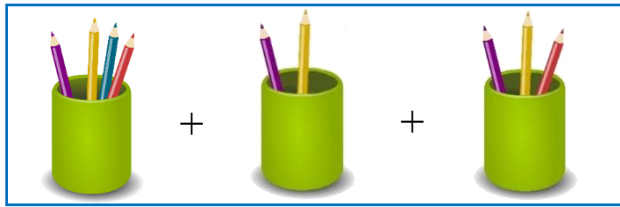
4. Em van hejmaran berbipêş, piştê berbipaş rêz bikin: **2 , 3 , 1 , 0 , 9**

Rêzkirina berbipêş:

Rêzkirina berbipaş:

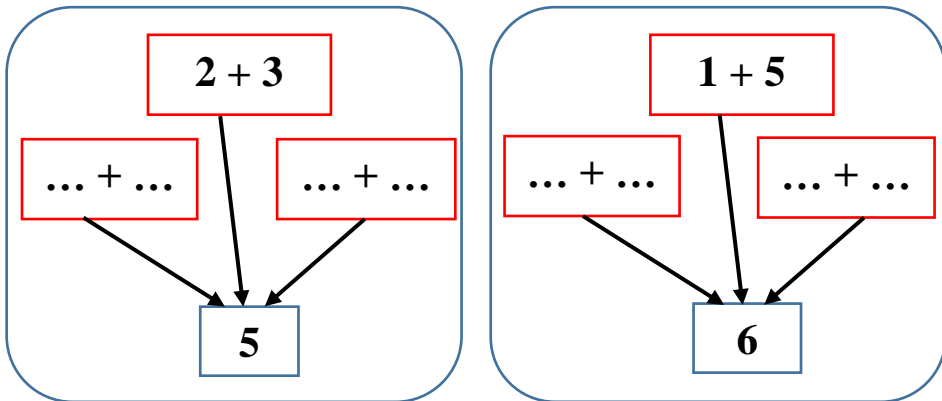
5. Em encama bikaranîna li jêr bibînin.

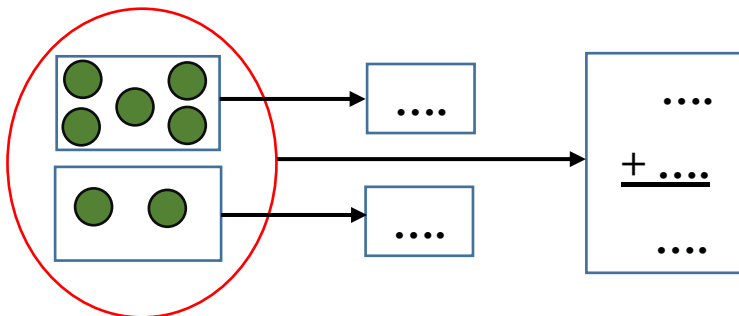
$$\dots + \dots + \dots =$$

$$\dots + \dots = \dots$$

6. Em valahiyên li jêr dagirin.

7. Em valahiyên li jêr dagirin.

WANEYA DUYEM: HEJMAR JI 10`AN

HETA 99`AN

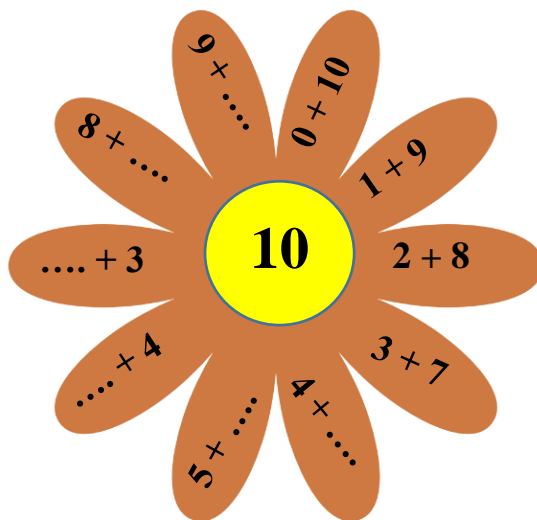
Hejmara herî mezin a yekpêpilk 9 e.

Em 1`ê li vê hejmarê zêde bikin dibe hejmara 10 a dupêpilk. Hejmara dupêpilk, ji du jimaran pêk tê.

$9 + 1 = 10$

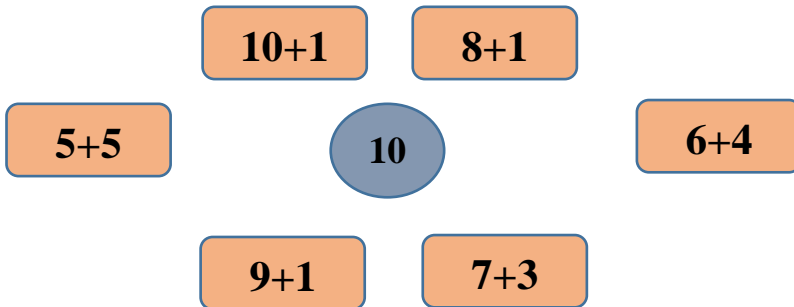
$$\begin{array}{r} 9 \\ +1 \\ \hline 10 \end{array}$$

Çêkikrina hejmara 10`an:

Mînak: Em bikaranînên ku encama hejmarê 10`an didin, bigihînin hejmarê 10`an

Hejmarên dupêpilk ji 10`an dest pê dike û digihê 99`an.

10 Deh	11	12	13	14	15	16	17	18	19
20 Bîst	21	22	23	24	25	26	27	28	29
30 Sih	31	32	33	34	35	36	37	38	39
40 Çil	41	42	43	44	45	46	47	48	49
50 Pêncî	51	52	53	54	55	56	57	58	59
60 Şêst	61	62	63	64	65	66	67	68	69
70 Heftê	71	72	73	74	75	76	77	78	79
80 Heştê	81	82	83	84	85	86	87	88	89
90 Not	91	92	93	94	95	96	97	98	99

Agahî: Hejmar ji van jimarên bingehîn pêk tên:

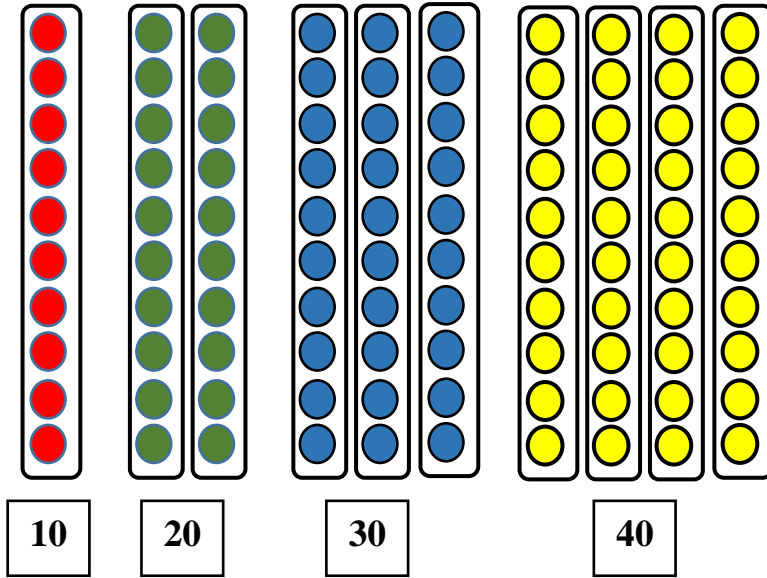
0, 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9

Mînak: Hejmara 32`an ji du jimaran pêk tê: 3 û 2

Hejmara 7`an ji jimarekê pêk tê: 7

DEHANIYÊN TAM

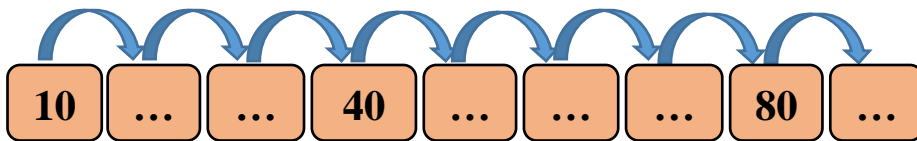

Dehanî ji 10 yekan pêk tê.

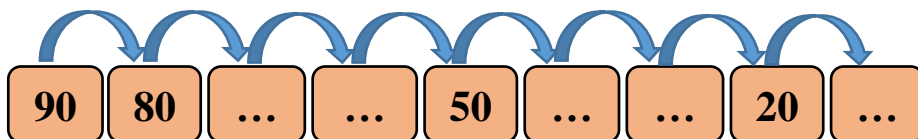
10 caran yek, dibe 1 dehanî.

$$10 = 1 + 1 + 1 + 1 + 1 + 1 + 1 + 1 + 1 + 1$$

- Em bi hev re nivîsîna hejmaran 10 bi 10 berbipêş, berdewam bikin.

- Em bi hev re nivîsîna hejmaran 10 bi 10 berbipaş, berdewam bikin.

HÎNDARÎ

1. Em valahiyên li jêr bi hejmaran dagirin.

Bîst û şeş

26

Sih û çar

.....

Nozdeh

.....

Heştê û du

.....

2. Em valahiyên li jêr bi nivîskî dagirin.

95

56

27

41

Not û pênc

.....

.....

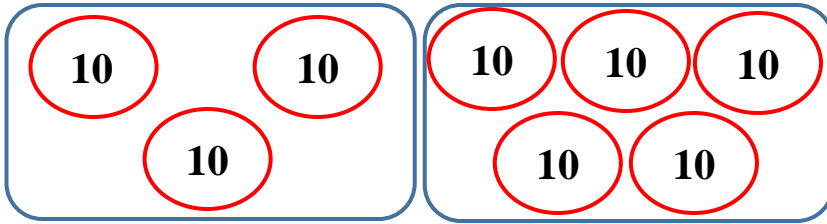
.....

3. Em valahiyên li jêr dagirin.

42	43
48
.....	56
.....	64
.....	71

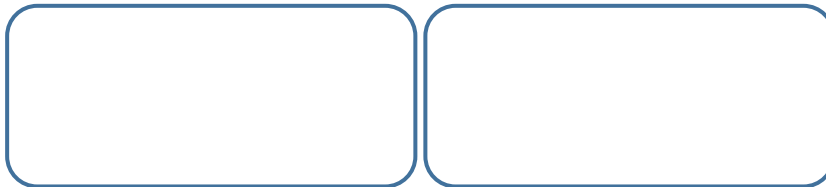
4. Em valahiyên li jêr dagirin.

$$3 \quad + \quad 5 \quad = \quad \dots\dots\dots$$

$$3 \text{ dehanî} + 5 \text{ dehanî} = \dots\dots\dots \text{ dehanî} =$$

5. Em li gorî hejmarên li jêr komên dehanî çêkin.

$$5 \text{ dehanî} + 2 \text{ dehanî} = \dots\dots\dots \text{ dehanî} = 70$$

$$5 \quad + \quad 2 \quad = \quad \dots\dots\dots$$

6. Em valahiyên li jêr dagirin.

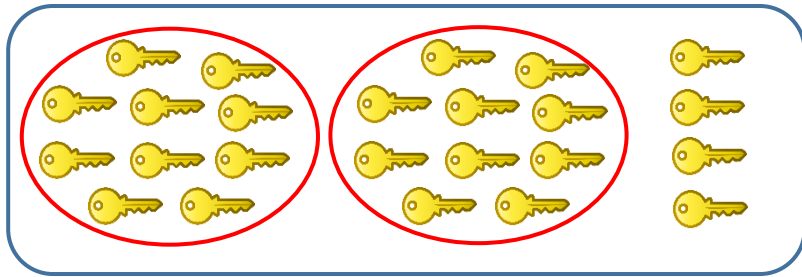
$$3 \text{ dehanî} + 6 \text{ dehanî} = \dots\dots\dots \text{ dehanî} = 90$$

$$7 \text{ dehanî} + 1 \text{ dehanî} = \dots\dots\dots \text{ dehanî} = \dots$$

$$4 \text{ dehanî} + 2 \text{ dehanî} = \dots\dots\dots \text{ dehanî} = \dots$$

WANÛYA SÊYEM: YEKANÎ Û DEHANÎ

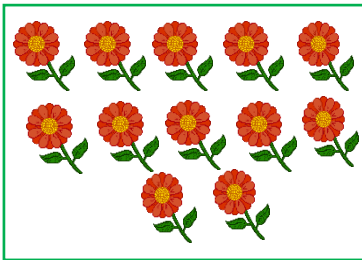
$$10 + 10 = 20 + 4 = 24$$

Komên ku hejmara 10`an di nava xwe de digirin, bi navê **dehanî** tên naskirin.

Hejmarên ku ji hejmara 10`an kêmtir in, bi navê **yekanî** tên naskirin.

Dehanî	Yekanî
2	4

Mînak: Em komikekê ji 10 gulan çêkin û piştê valahiyan dagirin.

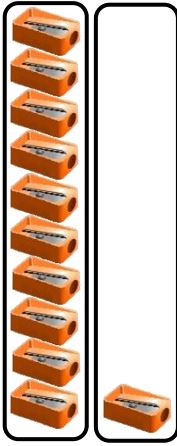

Dehanî	Yekanî
....

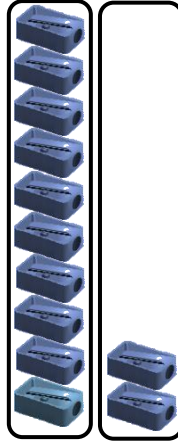
Hejmara gulan: $10 + 2 = \dots$

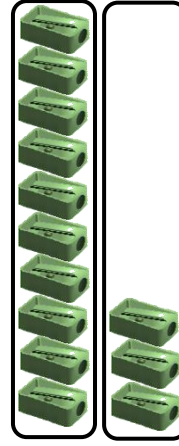
Mînak: Em dehanî û yekaniyên li jêr bibînin.

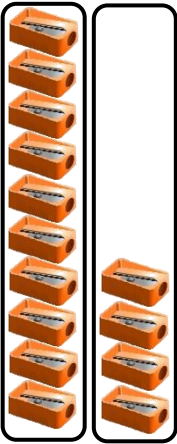
$$10 + 1 = 11$$

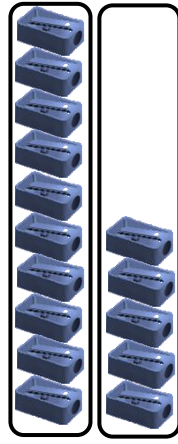
$$10 + 2 = 12$$

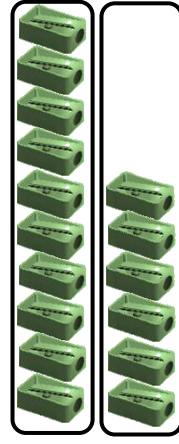
$$10 + 3 = 13$$

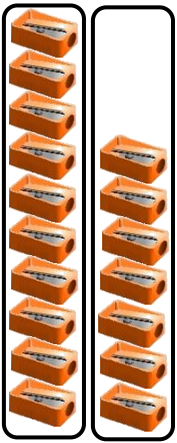
$$10 + 4 = 14$$

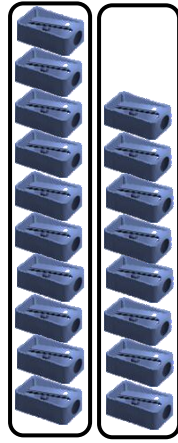
$$10 + 5 = 15$$

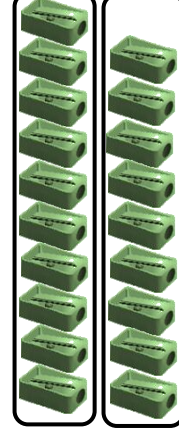
$$10 + 6 = 16$$

$$10 + 7 = 17$$

$$10 + 8 = 18$$

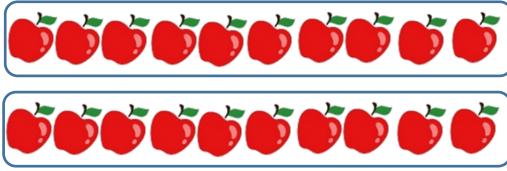

$$10 + 9 = 19$$

HÎNDARÎ

1. Em valahiyân dagirin.

Dehanî	Yekanî
.....

$$20 + \dots = \dots$$

2. Em weke mînaka çarekirî, valahiyên li jêr dagirin.

Mînak: $30 + 8 = 38$

$$\dots + 7 = 17$$

$$\dots + 3 = 23$$

$$60 + \dots = 65$$

$$\dots + \dots = 94$$

3. Em weke mînaka çarekirî, valahiyên li jêr dagirin.

Mînak: $4 \text{ dehanî} + 7 \text{ yekanî} = 47$

$$5 \text{ dehanî} + 3 \text{ yekanî} = \dots$$

$$1 \text{ dehanî} + 8 \text{ yekanî} = \dots$$

$$6 \text{ dehanî} + 6 \text{ yekanî} = \dots$$

$$1 \text{ dehanî} + 0 \text{ yekanî} = \dots$$

4. Em valahiyên li jêr dagirin.

$$\text{Pêncî û çar} = 50 + 4 = \dots$$

$$\text{Şêst û sê} = 60 + 3 = \dots$$

$$\text{Çil û pênc} = \dots + \dots = \dots$$

$$\text{Not û du} = \dots + \dots = \dots$$

5. Em bikaranînen ku heman hejmarê didin, bigihînin hev.

2 dehanî û 3 yekanî

3 dehanî û 2 yekanî

32

23

$$20 + 3$$

$$30 + 2$$

6. Em valahiyên li jêr dagirin.

$$3 + 6 = \dots$$

$$30 + 60 = \dots$$

$$7 + 1 = \dots$$

$$70 + 10 = \dots$$

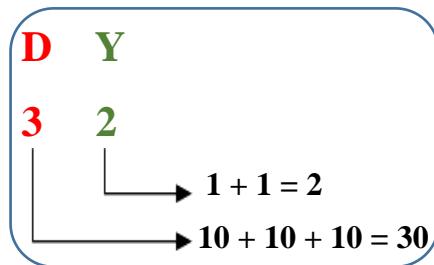
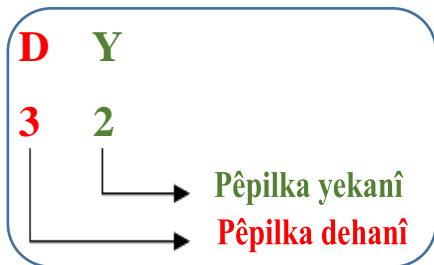
$$4 + 2 = \dots$$

$$40 + 20 = \dots$$

NIRXÊ PÊPILKÊ DI HEJMARÊ DE

Em nirxên pêpilkên hejmara li jêr bibînin.

Mînak: Hejmara 63`yan bi vî awayî tê şîrovekirin:

$$6 \text{ dehanî} = 10 + 10 + 10 + 10 + 10 + 10 = 60$$

$$3 \text{ yekanî} = 1 + 1 + 1 = 3$$

$$60 + 3 = 63$$

Mînak:

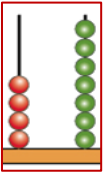
$$4 \text{ dehanî} + 3 \text{ yekanî} =$$

$$40 + 3 = 43$$

HÎNDARÎ

1. Em valahiyên li jêr dagirin.

D **Y**
4 **7**

... + ... + ... + ... + ... + ... + ... = ...
 ... + ... + ... + ... = ...

D **Y**
3 **0**

...
 ... + ... + ... = ...

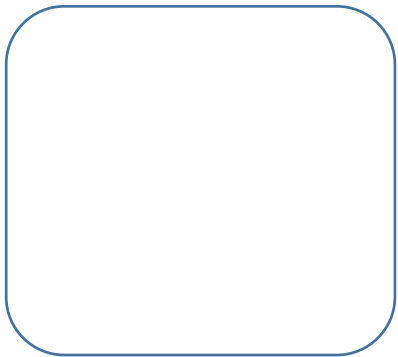
D **Y**
1 **2**

... + ... = ...
 ...

2. Em vê tabloyê berdewam bikin.

Hjmar	37	43	3	32	30	93
Nirxê 3	30

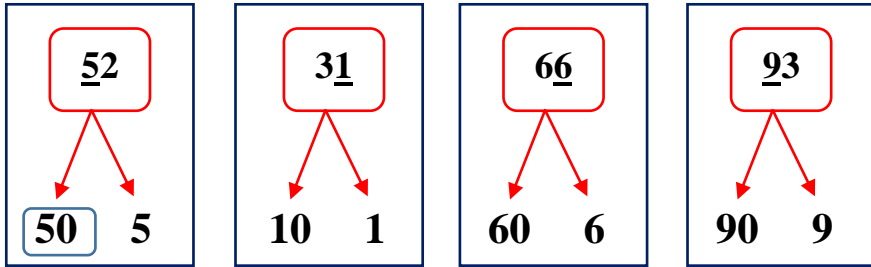
3. Em 15 gogan xêz bikin û valahiyan dagirin.

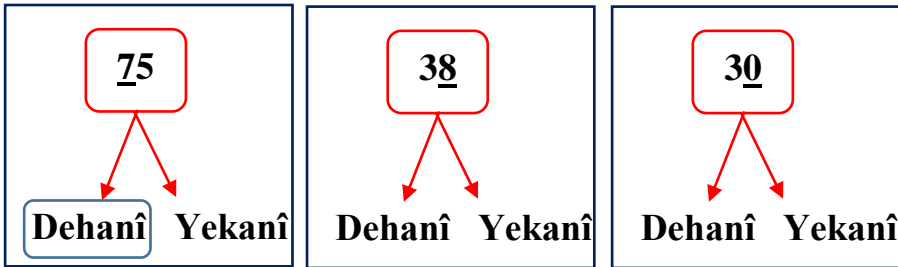
Dehanî	Yekanî
....

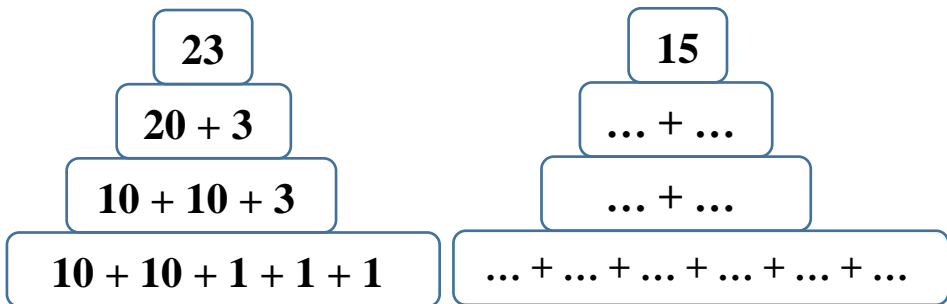
4. Em weke mînaka li jêr, nîrxê hejmarê bînxêzkirî, bîxin damê de.

5. Em weke mînaka li jêr a çarekirî, bibînin ku hejmarê bînxêzkirî yekanî yan jî dehanî ye.

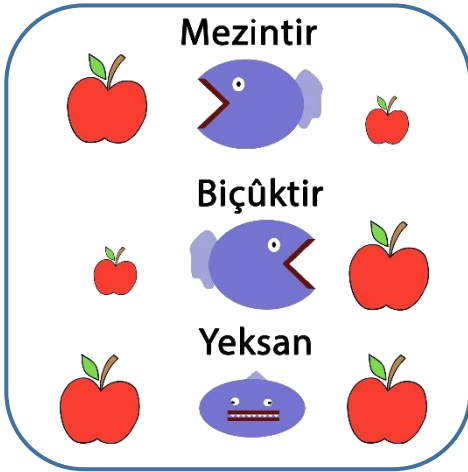

6. Em weke mînaka çarekirî, valahiyan dagirin.

WANEYA ÇAREM: HEVRÛKIRIN

Em dibînin ku vekirina devê masî ber bi sêva mezin ve ye.

Hêmaya "**mezintir**" ev e: >

Hêmaya "**biçûktir**" ev e: <

Hêmaya "**yeksanê**" ev e: =

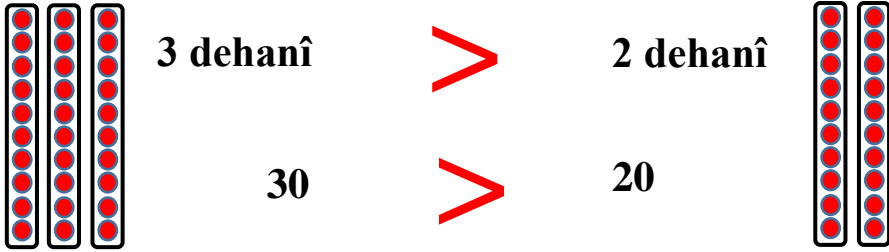
HEVRÛKIRINA DU HEJMARÊN DUPÊPILK

Rêbazê yekem:

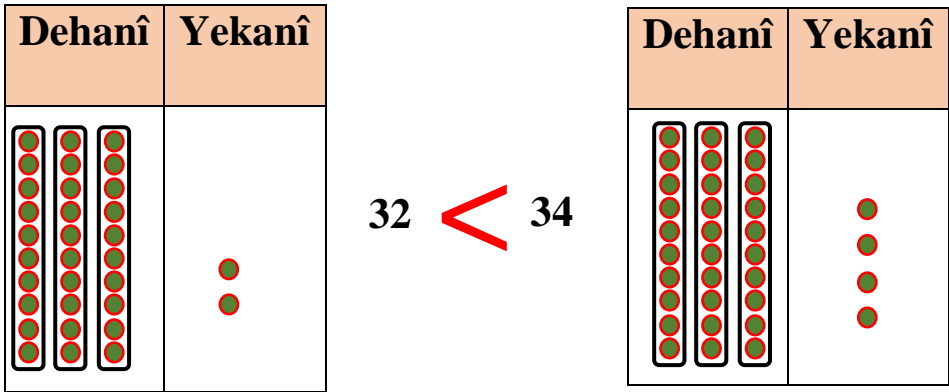
1. Em ê li dehaniyan binêrin, dehaniya mezin, ya hejmara mezintir e.
2. Lê dema ku dehanî yeksan bin, em ê li yekaniyan binêrin, yekaniya mezin ya hejmara mezintir e.
3. Dema ku yekanî û dehaniya her du hejmaran yeksan bin, her du hejmar yeksan in.

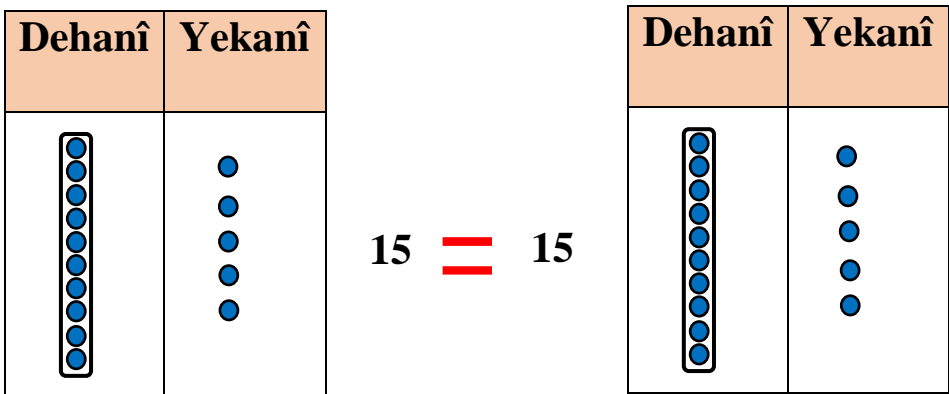
Mînak:

Mînak: Em hejmarên 32 û 34 hevrû bikin.

Mînak: Em hejmarên 15 û 15 hevrû bikin.

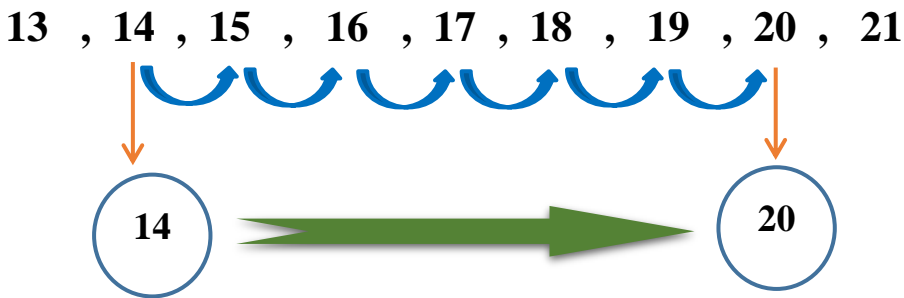

Rêbazê duyem: Rêzkikrina hejmaran

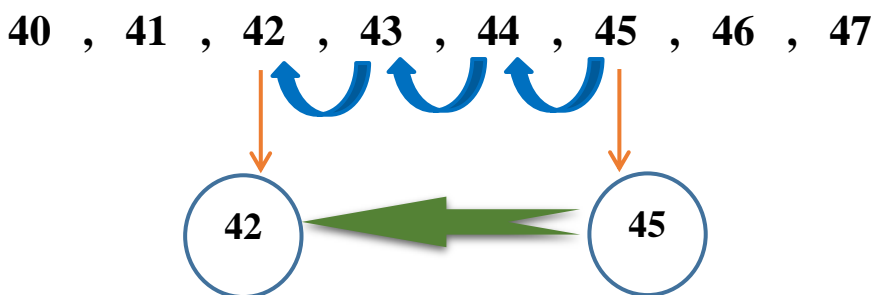
1. Dema ku hejmartin berbipêş be, hejmara yekem ji ya duyem biçûktir e.
2. Dema ku hejmartin berbipaş be, hejmara yekem ji ya duyem mezintir e.

Mînak: Hejmara 14 ji 20`an biçûktir e, ji ber ku:

Bi hevrûkirinê em dibînin ku: $14 < 20$

Mînak: Hejmara 45 ji 42`yan mezintir e, ji ber ku:

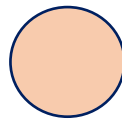
Bi hevrûkirinê em dibînin ku: $45 > 42$

HÎNDARÎ

1. Em hejmaran di daman de binivîsin, piştre hêmayên ($<$, $>$, $=$) di giroverê de bi kar bînin.

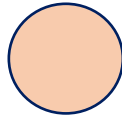
Dehanî	Yekanî

Dehanî	Yekanî

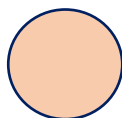
Dehanî	Yekanî

Dehanî	Yekanî

Dehanî	Yekanî

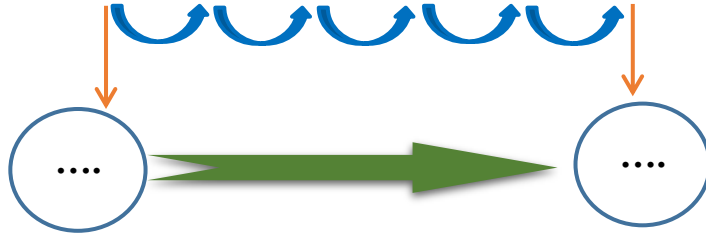
Dehanî	Yekanî

2. Em valahiyên li jêr dagirin.

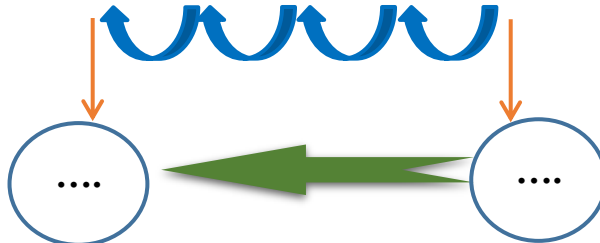
22 , 23 , 24 , 25 , 26 , 27 , 28 , 29 , 30

Bi hevrûkirinê em dibînin ku: <

3. Em valahiyên li jêr dagirin.

30 , 31 , 32 , 33 , 34 , 35 , 36 , 37 , 38

Bi hevrûkirinê em dibînin ku: >

4. Em hejmara herî mezin nîşan bikin.

21 , 53 , 40 , 93 , 62

5. Em hejmara herî biçûk nîşan bikin.

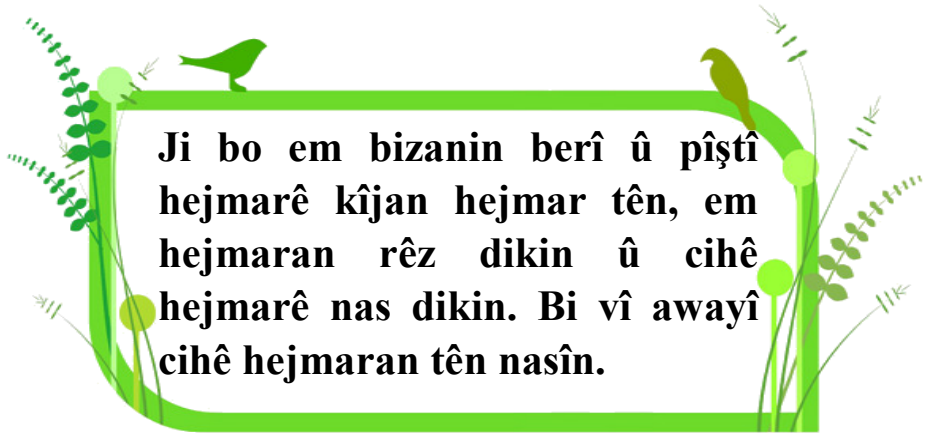
12 , 25 , 83 , 11 , 73

6. Em hejmarên yeksan nîşan bikin.

35 , 14 , 59 , 84 , 14

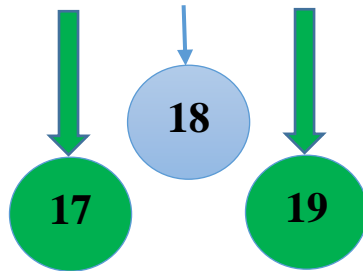

WANEYA PÊNCHEM: NASÎNA CIHÊ HEJMARÊ

Mînak: Hejmara berî û piştî hejmara 18`an kîjan e?

15 , 16 , 17 , 18 , 19 , 20 , 21

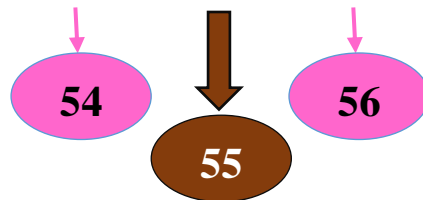

17 hejmara berî 18`an e.

19 hejmara piştî 18`an e.

Mînak: Hejmara ku di navbera 54`an û 56`an de kîjan e?

52 , 53 , 54 , 55 , 56 , 57 , 58

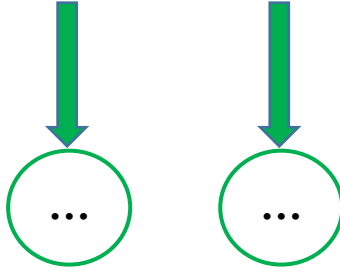
55 hejmara di navberê de ye.

HÎNDARÎ

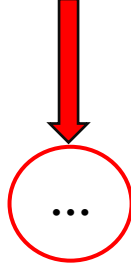
1. Hejmara berî û piştî 37`an kîjan e?

34 , 35 , ? , 37 , ? , 39 , 40

2. Hejmara di navbera 27`an û 29`an kîjan e?

25 , 26 , 27 , ? , 29 , 30 , 31

3. Hejmara beriya 24`an kîjan e?

4. Hejmara piştî 65`an kîjan e?

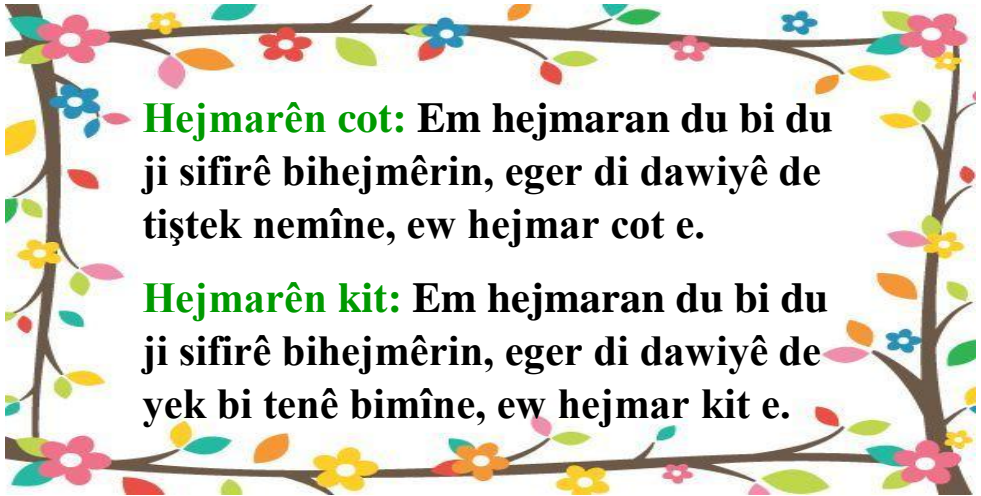
5. Hejmara di navbera 49`an û 51`ê kîjan e?

6. Em cihê tirimbêla pembe nîşan bikin.

WANEYA ŞEŞEM: HEJMARÊN KIT Û COT

Mînak: Hejmara **6** kit e yan jî cot e?

Em hejmaran du bi du bihejmêrin:

0 , 2 , 4 , 6

Di dawiyê de tiştekek nema, ev nîşan dike ku **6** cot e.

Mînak: Hejmara **21** `ê kit e yan jî cot e?

Em hejmaran du bi du bihejmêrin:

0 , 2 , 4 , 6 , 8 , 10 , 12 , 14 , 16 , 18 , 20

Di dawiyê de yek dimîne, ev nîşan dike ku **21** kit e.

Rêbazekî din: Eger yekaniya hejmarekê ev hejmarên cot bin (0, 2, 4, 6, 8) bin, ew hejmar cot e, lê eger yekaniya wê ev hejmarên kit (1, 3, 5, 7, 9) bin, ew hejmar kit e.

HÎNDARÎ

1. Em hejmarên **cot** bixin nava giroveran de.

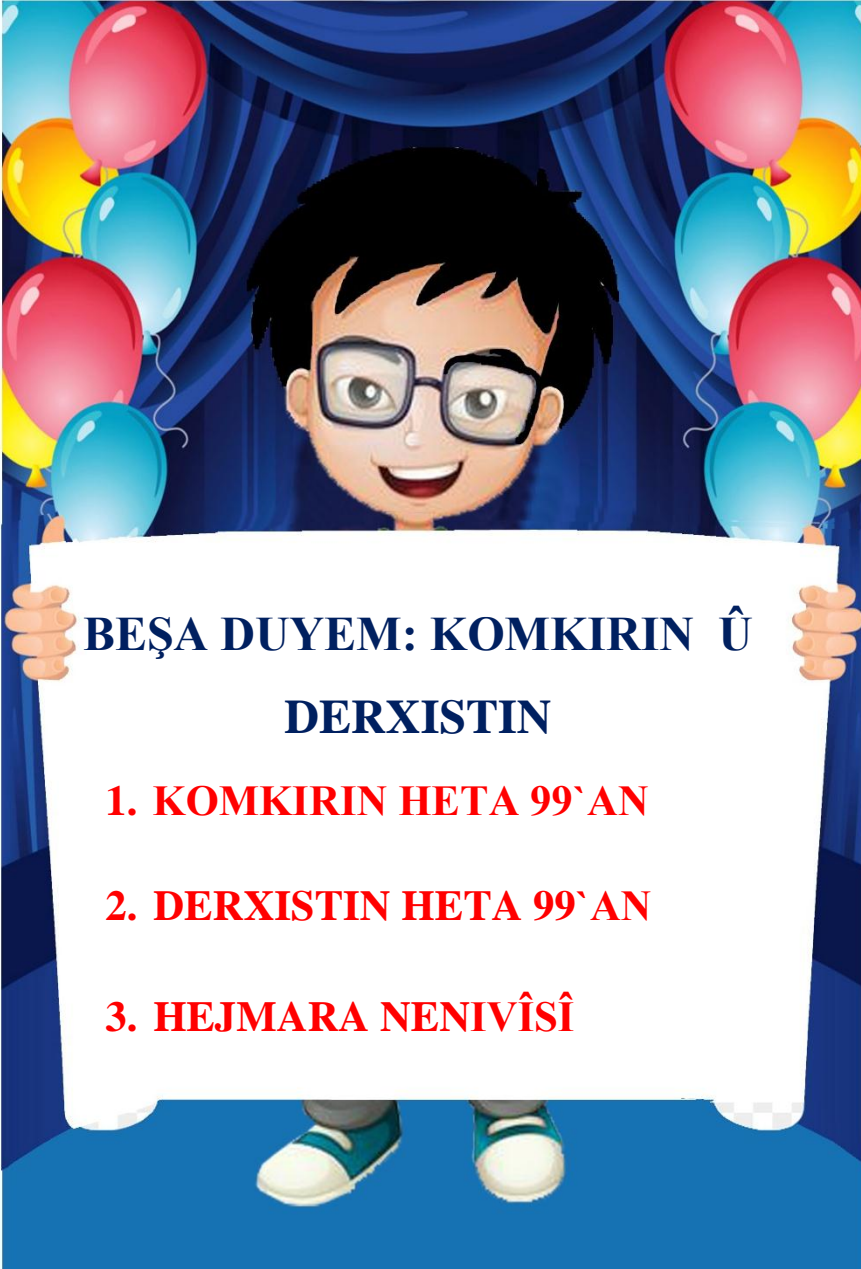
0 , 1 , 2 , 3 , 4 , 5 , 6 , 7 , 8 , 9 , 10 , 11 ,
12 , 13 , 14 , 15 , 16 , 17 , 18 , 19 , 20

2. Em hejmarên **kit** bixin nava giroveran de.

0 , 1 , 2 , 3 , 4 , 5 , 6 , 7 , 8 , 9 , 10 , 11 ,
12 , 13 , 14 , 15 , 16 , 17 , 18 , 19 , 20

3. Em valahiyên li jêr bi peyvên **cot** an jî **kit**
dagirin.

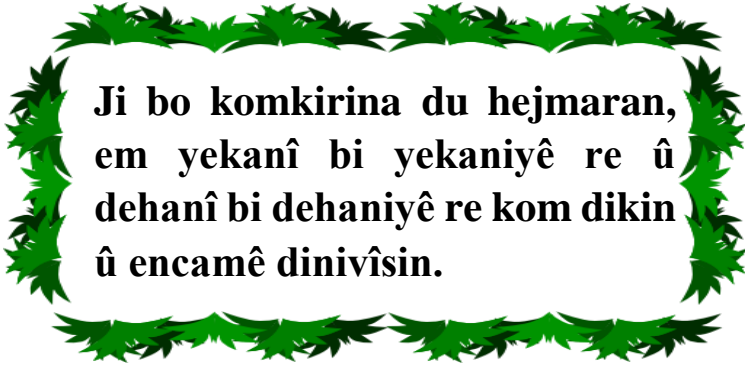
21	33
12	22
24	30
10	13
32	27
26	16

WANeya YEKEM: KOMKIRIN HETA

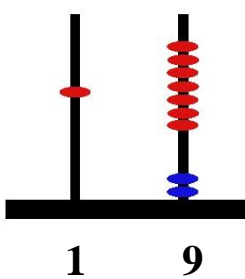
99`AN

Ji bo komkirina du hejmaran,
em yekanî bi yekaniyê re û
dehanî bi dehaniyê re kom dikin
û encamê dinivîsin.

1. Komkirina hejmareke dupêpilk bi hejmareke
yekpêpilk re.

Mînak: Komkirina 17`an bi 2`yan re, bi vî awayî
ye:

Dehanî	Yekanî
1	7
+	2
1	9

$$\begin{array}{r} 17 \\ + 2 \\ \hline 19 \end{array}$$

Komkirina 17`an bi 2`yan re bi vî awayî jî tê kirin:

$$17 + 2 = 19$$

Em jî komkirina 13`an bi 6`an re çêbikin.

2. Komkirina du hejmarên dupêilk.

Mînak: Komkirina 43`yan bi 25`an re, bi vî awayî ye:

4	3
+ 2	5
6	8

Dehanî	Yekanî
4	3
+ 2	5
6	8

43
+ 25
68

Komkirina 43`yan bi 25`an re bi vî awayî jî tê kirin:

$$43 + 25 = 68$$

Em jî komkirina 32`yan bi 44`an re çêbikin.

Girêftari: Di zembîlekê de 12 hêk hene û di zembîleke din de 5 hêk hene.

Di her du zembîlan de çend hêk hene?

Çare:

$$12 + 5 = 17$$

$$\begin{array}{r} 12 \\ + 5 \\ \hline 17 \end{array}$$

Girêftari: Di zewiyekê de 24 darên pirteqalan û 35 darên sêvan hene.

Di zewiyê de çend dar hene?

Çare:

$$24 + 35 = 59$$

$$\begin{array}{r} 24 \\ + 35 \\ \hline 59 \end{array}$$

Komkirina didestdemayî:

Dema ku encama komkirina yekaniyan dibe dupêpilk, em yekaniyê di yekaniya encamê de dinivîsin û dehanî di dest de dimîne û li jora dehaniyan tê nivîsandin û zêdekirin.

Mînak: Komkirina 18`an bi 24`an re bi vî awayî ye:

$$\begin{array}{r}
 \textcircled{1} \\
 1 \ 8 \\
 + 2 \ 4 \\
 \hline
 4 \ 2
 \end{array}$$

Em dizanin ku $8 + 4 = 12$

$12 = 1$ dehanî + 2 yekanî

Em hejmara yekanî (2) dinivîsin û di dest de (1) dehanî dimîne.

$1 + 1 + 2 = 4$ dehanî

Encam dibe 42

Mînak: Em encama bikaranîna li jêr bibînin.

$$\textcircled{1}$$

$$\begin{array}{r}
 2 \ 2 \\
 + 3 \ 8 \\
 \hline
 6 \ 0
 \end{array}$$

36

KOMKIRINA SÊ HEJMARAN

Mînak: Encama van bikaranînan bibînin.

D	Y
1	2
	0
+	<u>1</u>
1	3

D	Y
5	4
1	1
+	<u>3</u>
6	8

D	Y
6	2
1	0
+	<u>2</u>
9	7

Mînak: Encama van bikaranînan bibînin.

1	
5	0
	8
+	<u>4</u>
6	2

1	
2	5
6	6
+	<u>7</u>
9	8

1	
3	9
2	0
+	<u>1</u>
7	4

HÎNDARÎ

1. Em encama bikaranînên li jêr derxînin.

15	33	48	19
<u>+ 4</u>	<u>+ 3</u>	<u>+ 21</u>	<u>+ 50</u>
...

2. Em encama bikaranînên li jêr derxînin.

$31 + 7 = \dots$	$17 + 80 = \dots$	$22 + 22 = \dots$
------------------	-------------------	-------------------

3. Em encama bikaranînên li jêr derxînin.

76	45	63	17
<u>+ 4</u>	<u>+ 9</u>	<u>+ 28</u>	<u>+ 55</u>
...

4. Em encama bikaranînên li jêr derxînin.

1	5	3	4	4	2
	9	2	6	1	9
<u>+ 7</u>		<u>+ 8</u>		<u>+ 4</u>	
...

5. Hejmara herî biçûk a dupêpilk, kîjan e?

6. Hejmara herî mezin a dupêpilk, kîjan e?

7. Hejmara herî mezin a dupêpilkên cuda kîjan e?

8. Di kartonekê de 53 gog hene û di kartoneke din de 29 gog hene. Di her du kartonan de çend gog hene?

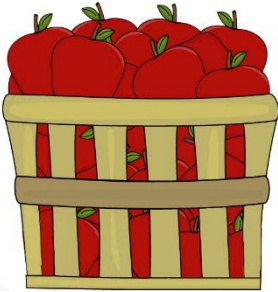
53

29

9. Cotkarekî 45 sêv ji dara yekem, 23 ji dara duyem û 14 ji dara sêyem jê çinîn.

Cotkar çend sêv ji her sê daran çinî?

45

23

14

39

WANEYA DUYEM: DERXISTIN HETA

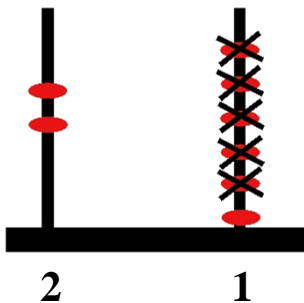
99`AN

Ji bo derxistina du hejmaran, em yekanî ji yekaniyan û dehanî ji dehaniyan derdixin û encamê dinivîsin.

Têbînî: Di derxistinê de, divê hejmara yekem a mezin be.

1. Derxistina hejmareke yekpêpilk ji hejmareke dupêpilk.

Mînak: Derxistina 5`an ji 26`an, bi vî awayî ye:

Dehanî	Yekanî	
2	6	26
-	5	<u>- 5</u>
2	1	21

Derxistina 5`an ji 26`an bi vî awayî jî tê nivîsîn:

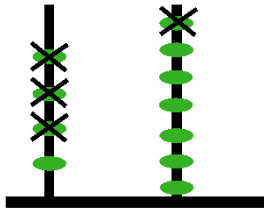
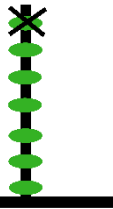
$$26 - 5 = 21$$

Em jî derxistina 7`an ji 59`an çêbikin.

2. Derxistina hejmareke dupêpilk ji hejmareke dupêpilk.

Mînak: Derxistina 31`ê ji 47`an bi vî awayî ye:

	
1	6

Dehanî	Yekanî
4	7
- 3	1
1	6

47
- 31
16

Derxistina 31`ê ji 47`an bi vî awayî jî tê nivîsîn:

$$\begin{array}{r}
 \xrightarrow{\text{blue}} \\
 47 \quad - \quad 31 \quad = \quad 16 \\
 \xleftarrow{\text{green}}
 \end{array}$$

Em jî derxistina 25`an ji 76`an çêkin.

Girêftarî: Di golekê de 17 qaz hebûn, 6 ji wan derketin.

Di golê de, çend qaz man?

Çare:

$$17 - 6 = 11$$

17

- 6

11

Girêftarî: Sîpan 67 masî girtin, 43 ji wan firotin.

Çend masî bi Sîpan re, man?

Çare:

$$67 - 43 = 24$$

67

- 43

24

Di derxistinê de bikaranîna standinê:

Di derxistina du hejmaran de, dema ku yekaniya hejmara duyem ji yekaniya hejmara yekem mezintir be, 1 dehanî ji dehaniyên hejmara yekem distînin û li yekaniya hejmara yekem zêde dikin, piştre bikaranîna dexistinê çêdikin.

Mînak: Derxistina 27` an ji 65` an bi vî awayî ye:

① DEHANÎ

$$\begin{array}{r}
 \begin{array}{cc}
 \textcircled{5} & \textcircled{15} \\
 \cancel{6} & \cancel{5}
 \end{array} \\
 - 27 \\
 \hline
 38
 \end{array}$$

5 ji 7` an biçûktir e, em ji 6` a dehanî, 1 dehaniyê distînin û li 5` an zêde dikin, dibe 15.

Mînak: Em derxistina 31`ê ji 60`î çêbikin:

Ji 0`ê 1 dernakeve, em ji pêpilka dehanî, 1 dehaniyê distînin û li 0`ê zêde dikin. Wiha dibe 10.

$$\begin{array}{r}
 \textcircled{1} \\
 \curvearrowright \\
 \begin{array}{cc}
 6 & 0 \\
 - 3 & 1 \\
 \hline
 2 & 9
 \end{array}
 \end{array}$$

HÎNDARÎ

1. Em encama bikaranînên li jêr derxînin.

54	83	97	86
<u>- 4</u>	<u>- 2</u>	<u>- 46</u>	<u>- 51</u>
...

2. Em encama bikaranînên li jêr derxînin.

$48 - 7 = \dots$

$29 - 23 = \dots$

$38 - 14 = \dots$

3. Em encama bikaranînên li jêr derxînin.

41	74	30	63
<u>- 5</u>	<u>- 6</u>	<u>- 17</u>	<u>- 39</u>
...

4. Em valahiyên li jêr dagirin.

Malbateke biçûk

Keç

Bav

Dayik

Law

8 sal

37 sal

35 sal

5 sal

1. Em temenê dayikê ji temenê bav derxin:

$$\dots - \dots = \dots \text{ sal}$$

2. Em temenê keçê ji temenê bav derxin:

$$\dots - \dots = \dots \text{ sal}$$

3. Em temenê law ji temenê keçê derxin:

$$\dots - \dots = \dots \text{ sal}$$

5. Sih û du xwendekar çûn seyranê, heştê pirteqal biribûn, dema ku ghiştin cihê seyranê, her kesî pirteqalek xwar.

Çend pirteqalên wan man?

WANEYA SÊYEM: HEJMARA NENIVÎSÎ

DI KOMKIRINÊ DE:

Ji bo ku em hejmara nenivîsî peyda bikin û hejmara ku nenivîsî a yekem be yan jî duyem be, em **derxistinê** bi kar tînin.

Mînak: Em hejmara nenivîsî bibînin.

$$6 + \dots = 9$$

Ji bo em hejmara nenivîsî peyda bikin, em derxistinê bi kar tînin.

Hejmara nenivîsî **3** ye, ji ber ku: $6 + 3 = 9$

$$9 - 6 = 3$$

Mînak: Em hejmara nenivîsî bibînin.

$$\dots + 12 = 16$$

$$16 - 12 = 4$$

Hejmara nenivîsî **4** e, ji ber ku: $4 + 12 = 16$

DI DERXISTINÊ DE:

Ji bo ku em hejmara nenivîsî peyda bikin, du rewş hene:

1. Dema ku hejmara nenivîsî, hejmara yekem be, em **komkirinê** bi kar tînin.
2. Dema ku hejmara nenivîsî, hejmara duyem be, em **derxistinê** bi kar tînin.

Mînak: Em hejmara nenivîsî bibînin.

$$\text{.....} - 2 = 8$$

Li vir hejmara nenivîsî, hejmara yekem e, ji ber vê yekê me komkirin bi kar anî.

$$2 + 8 = 10$$

Mînak: Em hejmara nenivîsî derxînin.

$$15 - \text{.....} = 11$$

Li vir hejmara nenivîsî, hejmara duyem e, ji ber vê yekê me derxistin bi kar anî.

$$15 - 11 = 4$$

HÎNDARÎ

1. Em hejmara nenivîsî derxînin.

$9 + \dots = 14$	$\dots + 13 = 20$	$23 - \dots = 22$
$\dots - 15 = 3$	$\dots - 7 = 7$	$\dots + 5 = 17$
$2 + \dots = 16$	$19 - \dots = 19$	$25 \dots = 27$

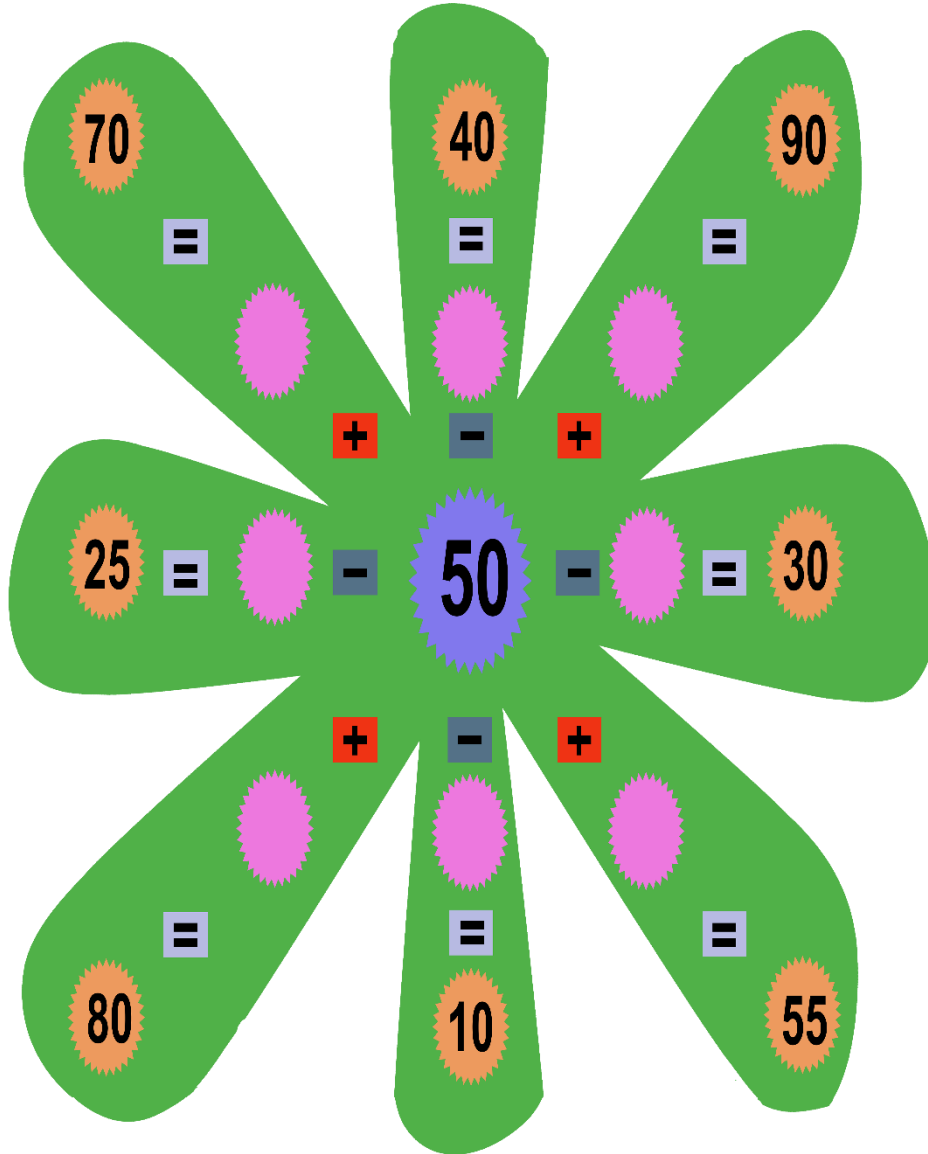
2. Di bikaranînên li jêr de, em li cihê xalan hejmarên gunçaw binivîsin.

$3 \cdot$	$\cdot 1$	$5 \cdot$	$\cdot 7$
$\underline{+ \cdot 3}$	$\underline{+ 3 \cdot}$	$\underline{- \cdot 2}$	$\underline{- 2 \cdot}$
75	49	21	46

3. Di dibistanekê de 80 xwendekar hene, 42 ji wan kur in. Hejmara keçan çend in?

4. Em valahiyên li jêr dagirin.

WANEYA YEKEM: PÎVANA DIRÊJAHİYÊ (METRE)

Alava pîvana dirêjahiyê "metre" ye.

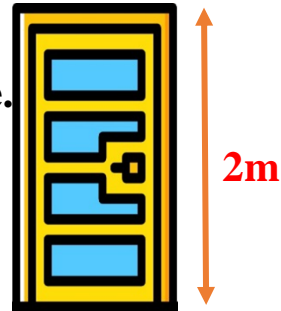

Metre:

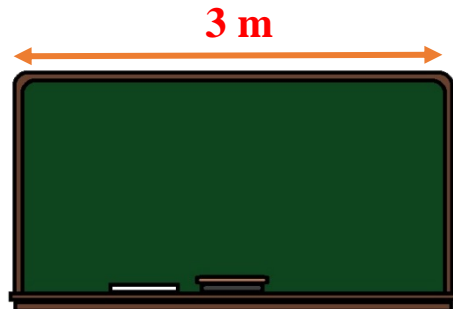
Mena bingehîn a pîvana dirêjahiyê "metre" ye. Sembola metreyê "m" ye û bi gotina "metre" tê xwendin.

Mînak:

1. Bilindahiya deriyê refê **2 metre** ye.

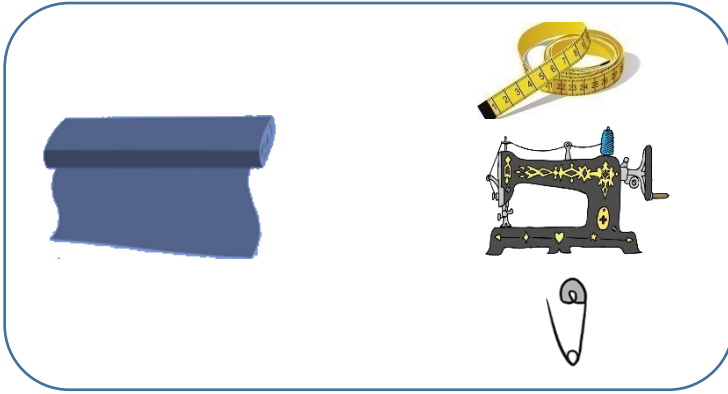
2. Dirêjahiya depa refê **3 metre** ye.

HÎNDARÎ

1. Em caw bigihînin alava pîvana wê.

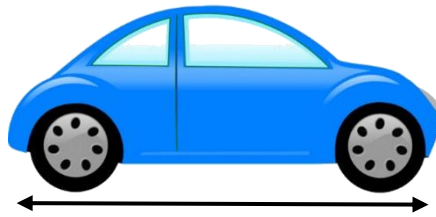

2. Em bersiva rast hilbijêrin:

- Dirêjahiya Alan: 10 m ye , 1 m ye , 25 m ye

- Dirêjahiya tirimbêlê: 15 m ye , 3 m ye , 30 m ye

3. Em valahiyên li jêr dagirin.

- Dirêjahî bi tê pîvan.
- Sembola "metre"yê tîpa ye.

4. Em van pîvanan berbipêş rêz bikin.

5 m , 3 m , 10 m , 1 m , 7 m

5. Em van pîvanan berbipaş rêz bikin.

13 m , 2 m , 20 m , 4 m , 40 m

6. Dayîka min 15 m caw kirî û 3 m jê da hevala xwe. Çend metre caw bi dayîka min re man?

7. Rê ji mala Azad heta mala hevalê wî 65 m ye û ji mala hevalê wî heta dibistanê 27 m ye.

Rê ji mala Azad heta dibistanê çend metre ye?

WANEYA DUYEM: PÎVANA SENGÊ (KÎLOGIRAM)

Alava pîvana sengê "terazû" ye.

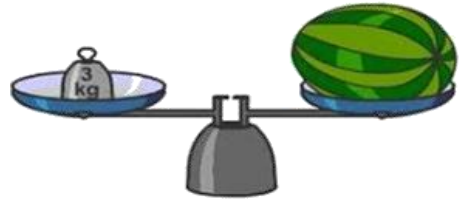

Kîlogiram:

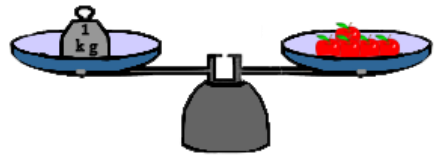
Mena bingehîn a pîvana sengê "kîlogiram" e. Sembola kîlogiramê "kg" ye û bi gotina "kîlogiram" tê xwendin.

Mînak:

1. Senga zebeşê **3 kg** e.

2. Senga sêvan **1 kg** e.

3. Senga Dilsozê **30 kg** e.

HÎNDARÎ

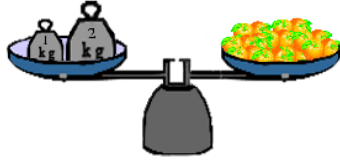
1. Em bersiva rast hilbijêrin.

- Seng bi tê pîvan:

metre , kîlogiram

- Senga pirteqalan:

3 kg , 5 m

2. Em van pîvanan berbipêş rêz bikin.

5 kg , 10 kg , 1 kg , 25 kg

3. Em van pîvanan berbipaş rêz bikin.

4 kg , 37 kg , 15 kg , 20 kg

4. Senga Rojda 35 kg e û senga birayê wê 43 kg e.

Senga Rojda çi qasî ji ya birayê wê kêmtir e?

5. Firoşkar 10 kg tûfirengî, 25 kg sêv û 30 kg moz firotin. Firoşkar çend kîlogiram fêkî firotin?

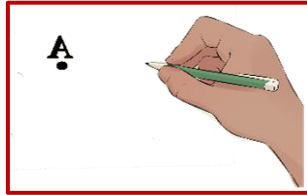

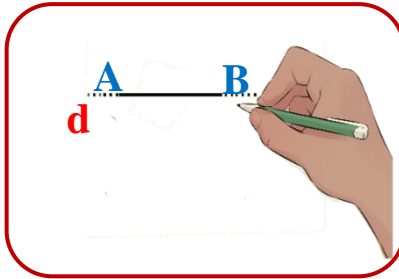

WANÉYA YEKEM: TÊGÎNÊN BINGEHÎN

1. **Xal:** Ew deqa ku serê pêñûsê, li ser pelege spî çêdike.

2. **Xêzika rast:** Ji rêzkirina xalan li ser heman rastekê re, xêzika rast tê gotin.

3. **Nîvrastek:** Ew parçeya ji rasteka ku ji hêlekê tenê bi xalekê hatiye sînorkirin.

4. **Parçerastek:** Parçeyek ji rastekê ye, bi du xalan tê sînorkirin.

5. **Tîr:** Ew parçerasteka bi alî ye.

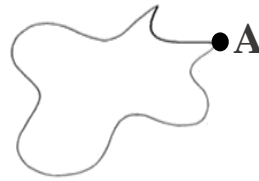

6. Xêzika pêldayî ya vekirî: Ew xêzika pêldayî ya ku her du xalên wê yên destpêk û dawiyê nagihêjin hev.

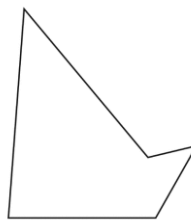
7. Xêzika pêldayî ya girtî: Ew xêzika pêldayî ya ku her du xalên wê yên destpêk û dawiyê digihêjin hev û dibin yek.

8. Xêzika şkestî ya vekirî: Ew teşeya şkestî ya ku ji hinek parçerastekên pevgihayî pêk tê û her du xalên wê yên destpêk û dawiyê nagihêjin hev.

9. Xêzika şkestî ya girtî: Ew teşeya şkestî û girtî ya ku ji hinek parçerastekên pevgihayî pêk tê û xalên wê yên destpêk û dawiyê digihêjin hev û dibin yek.

HÎNDARÎ

1. Em her teşeyekê bigihînin navê wê:

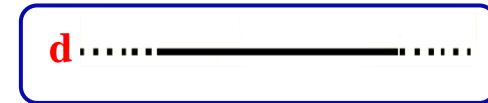
Parçerastek

Xal

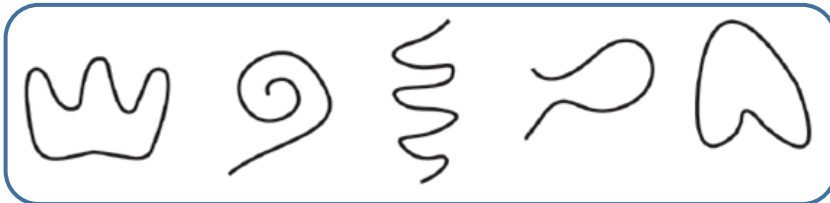
Tîr

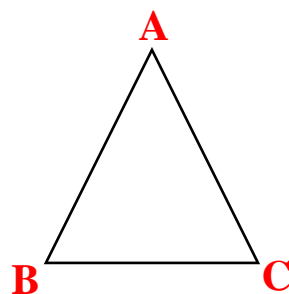
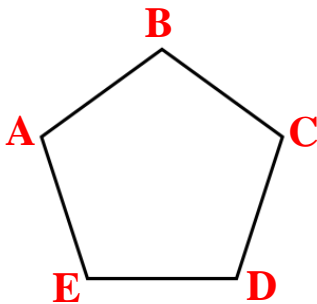
Xêzika rast

2. Em hêmaya ✓ di hundirê xêzîkên girtî yên pêldayî de xêz bikin.

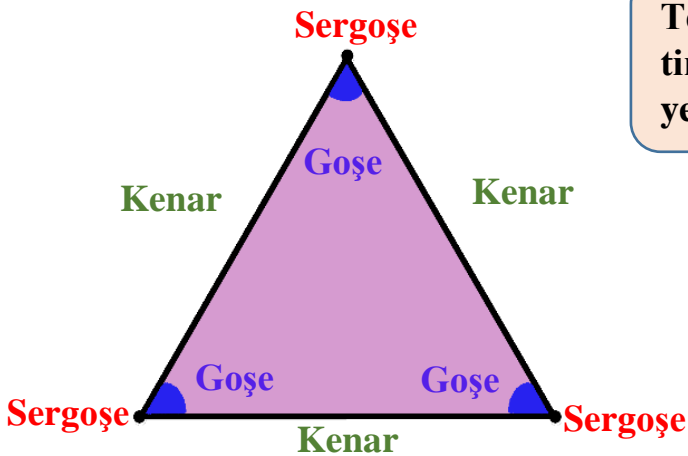
3. Di her teşeyeke ji teşeyên li jêr de, çend parçerastek hene?

WANEYA DUYEM: TEŞEYÊN GEOMETRÎ

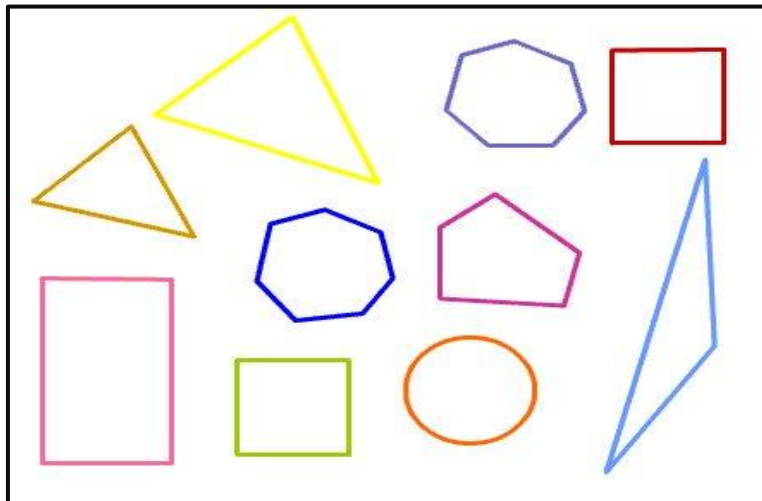
1. **SÊGOŞE:** Xêzikeke şkestî û girtî ye, ji sê parçerastekan pêk tê. Sê sergoşe, sê kenar û sê goşeyên wê hene.

Teşeya nîşana tirafîkê sêgoşe ye.

Mînak: Em ji nav teşeyên li jêr sêgoşeyan rengîn bikin.

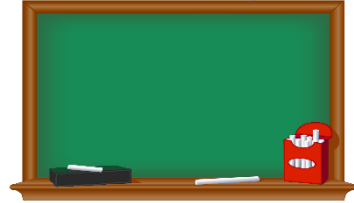
2. Milkêş: Xêzikeke şkestî û girtî ye ji çar parçerastekan pêk tê. Çar sergoşe, çar kenar û çar goşeyên wê hene.

Sergoşe

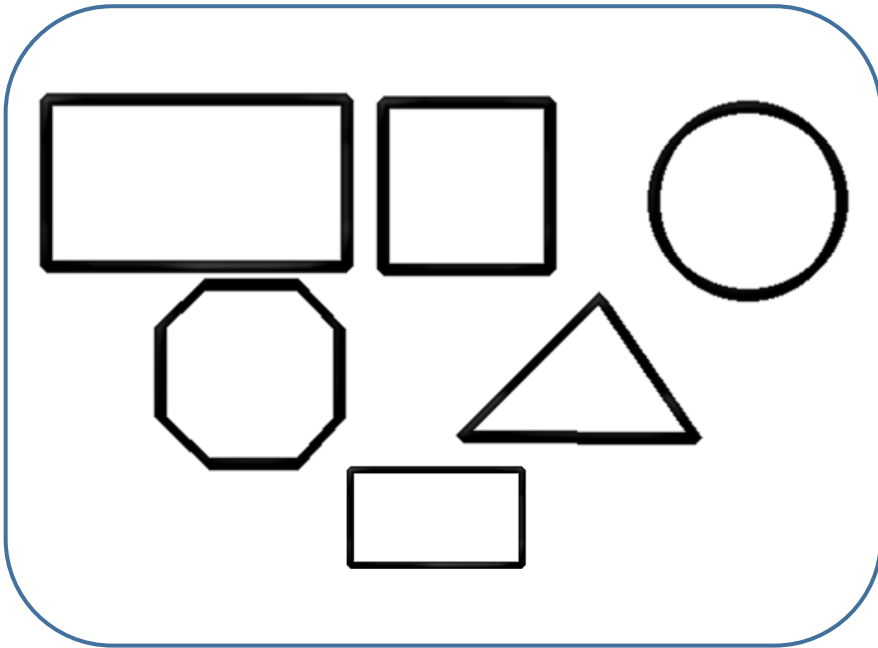
Kenar

Teşeya depa refê milkêş e.

Mînak: Em ji nav teşeyên li jêr milkêşan rengîn bikin.

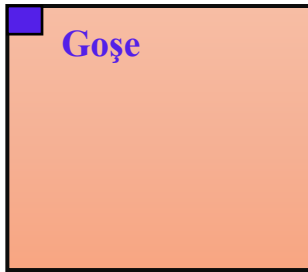

3. Dam: Xêzikeke şkestî û girtî ye, ji çar parçerastekên wekhev pêk tê. Çar sergoşe, çar kenarên wekhev û çar goşeyên wê hene.

Sergoşe

Kenar

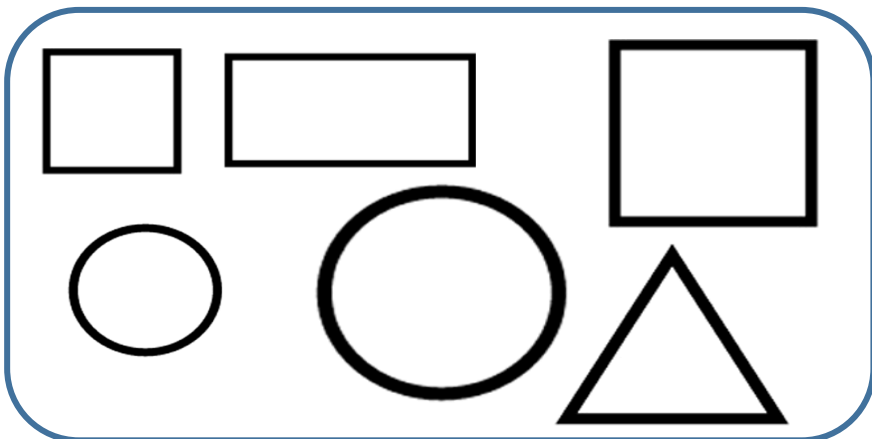
Teşeya pencereyê dam e.

4. Bazin: Xêzikeke tewandî û girtî ye. Ne sergoşe, ne kenar û ne goşeyên wê hene.

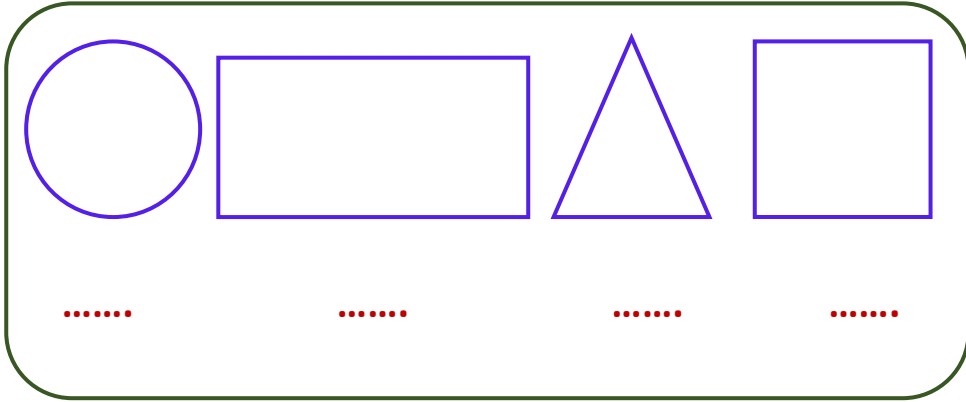
Mînak: Em ji nav teşeyên li jêr dam û bazinan rengîn bikin.

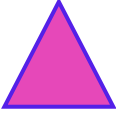

HÎNDARÎ

1. Em navê van teşeyan binivîsin.

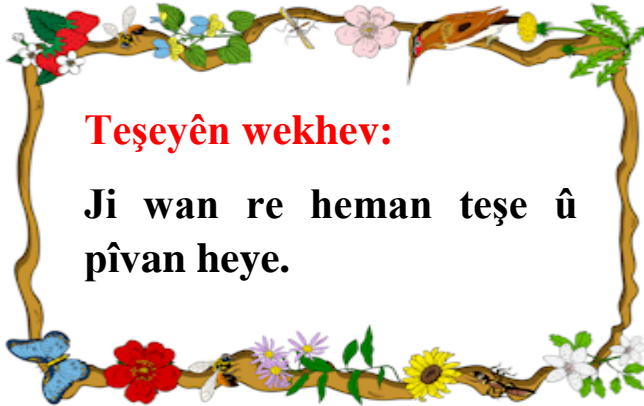

2. Em valahiyên li jêr dagirin.

Teşe	Hejmara kenaran	Hejmara sergoşeyan	Hejmara goşeyan
			
			
			
			

WANEYA SÊYEM: TEŞEYÊN WEKHEV

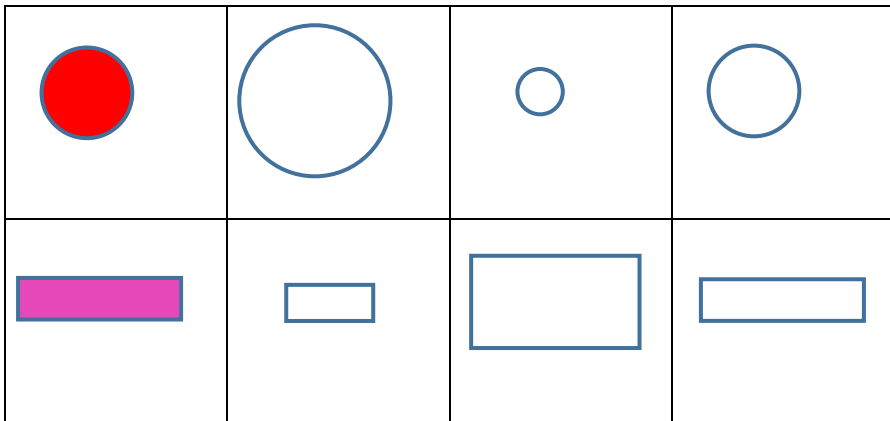
Teşeyên wekhev:

Ji wan re heman teşe û pîvan heye.

Mînak: Em van teşeyan bibînin.

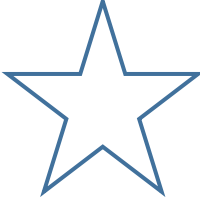
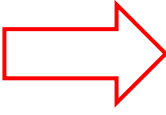
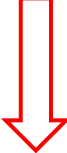

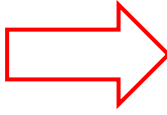
Mînak: Em teşeyên wekhev bi heman rengî rengîn bikin.

HÎNDARÎ

1. Em teşeyên wekhev bi heman rengî rengîn bikin.

2. Em her du teşeyên wekhev bigihînin hev.

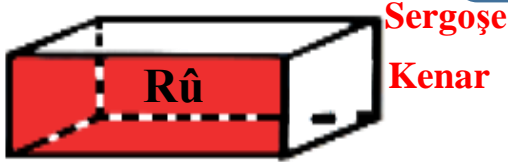

WANEYA ÇAREM: GEWDEYÊN GEOMETRÎ

1. **Pirîzmaya milkêşê:** Ew gewdeya ku 6 rû, 12 kenar û 8 sergoşeyên wê hene.

Her du rûyên beramberî hev, milkêşên wekhev in.

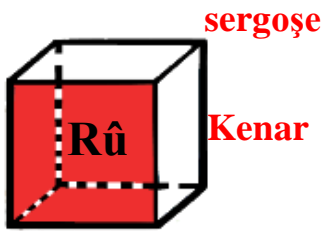

Teşeya qotiya kilînêksan pirîzmaya milkêşê ye.

2. **Kab:** Ew gewdeya ku 6 rû, 12 kenar û 8 sergoşeyên wê hene.

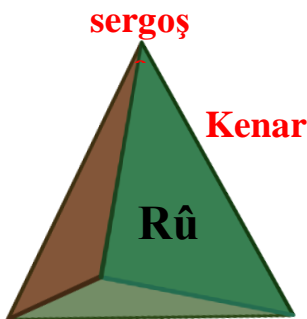
Hemû rûyên wê damên wekhev in.

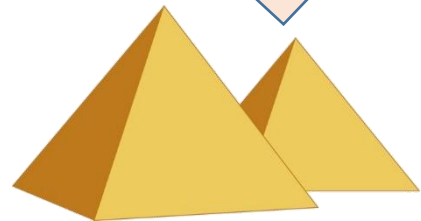
Teşeya sindoqa diyariyê kab e.

3. **Piramîd:** Ew gewdeya ku 4 rû, 6 kenar û 4 sergoşeyên wê hene.

Teşeya piramîdên Misirê piramîd e.

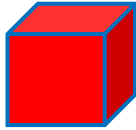

HÎNDARÎ

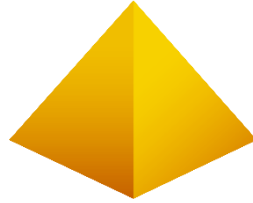
1. Em navên gewdeyên li jêr binivîsin.

.....

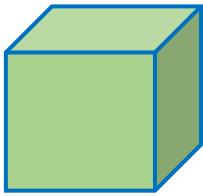

.....

.....

2. Çend rû, kenar û sergoşe di van gewdeyan li jêr de hene?

Hejmara rûyan:

Hejmara kenaran:

Hejmara sergoşeyan:

Hejmara rûyan:

Hejmara kenaran:

Hejmara sergoşeyan:

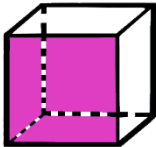
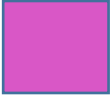
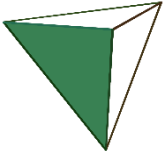
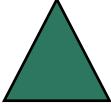

Hejmara rûyan:

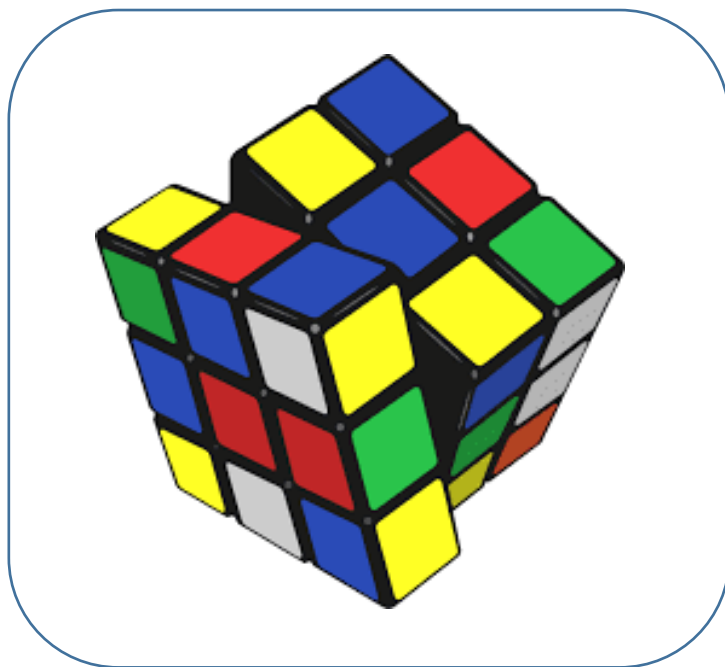
Hejmara kenaran:

Hejmara sergoşeyan:

3. Em valahiyên li jêr dagirin.

Gewde	Navê gewdeyê	Navê rûyê rengîkirî
	<p>.....</p>	 <p>.....</p>
	<p>.....</p>	 <p>.....</p>
	<p>.....</p>	 <p>.....</p>

WANeya PÊNCem: TEŞeyên SÎMETRÎK

Pirtûk

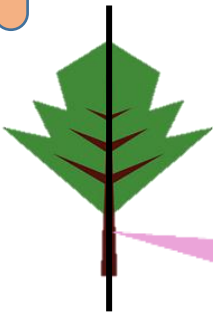
Me pirtûk vekir û
xêzika sîmetrîkiyê bi
sor rengîn kir.

Em dibînin ku
her du parçe
wek hev in.

Teşeyên sîmetrîk: Ew teşeyên ku ji wan re heman teşe û heman pîvan heye li gorî xêzika sîmetrîkiyê.

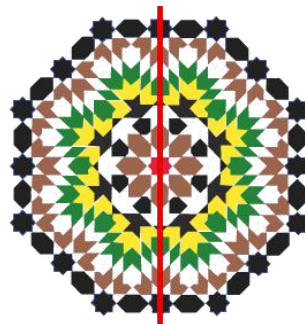
Xêzika sîmetrîkiyê:

Ew xêzika ku teşe dike du parçeyên wekhev.

Xêzika sîmetrîkiyê

Mînak:

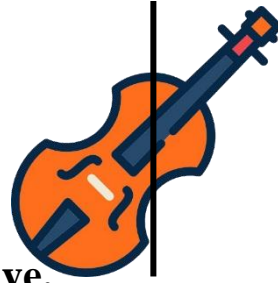
Her du parçeyên vî teşeyî wekhev in, ji ber vê yekê xêzika sor dibe xêzika sîmetrîkiyê.

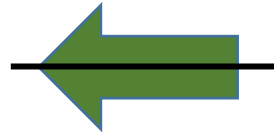
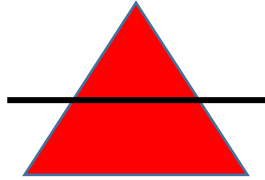
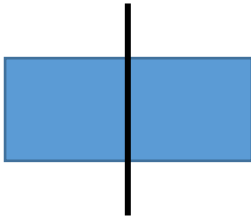

Mînak:

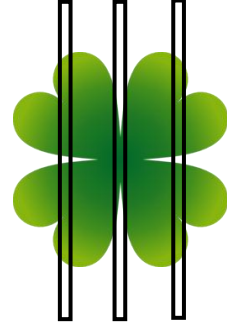
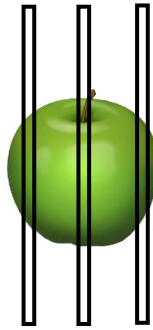
Her du parçeyên vî teşeyî
ne wek hev in, ji ber vê yekê
xêzika reş ne xêzika sîmetrîkiyê ye.

Mînak: Em xêzika sîmetrîkiyê bi ✓ nîşan bikin.

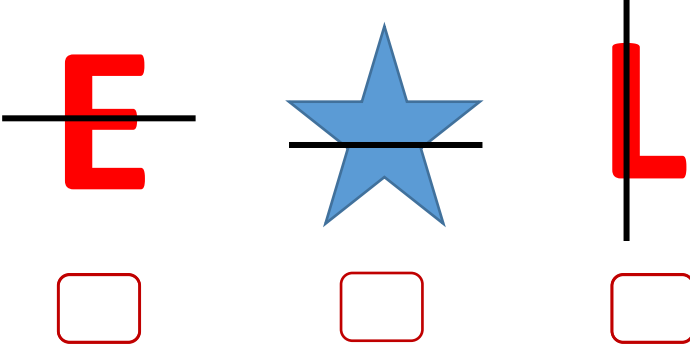
Mînak: Em xêzika sîmetrîkiyê bi sor rengîn bikin.

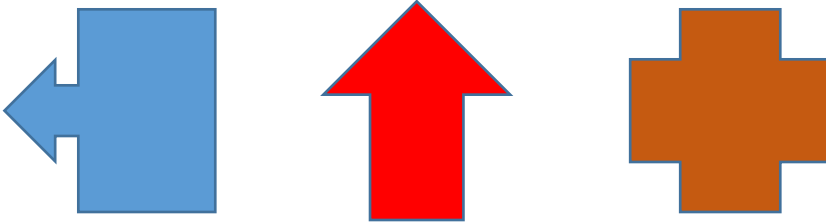

HÎNDARÎ

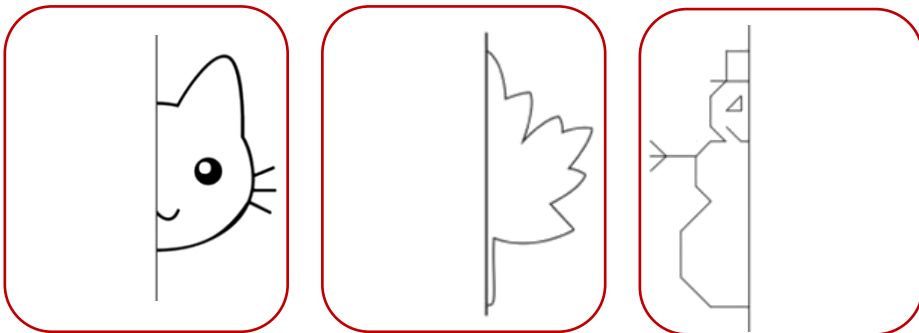
1. Em hêmaya ✓ li bin xêzika sîmetrîkiyê ya guncaw xêz bikin.

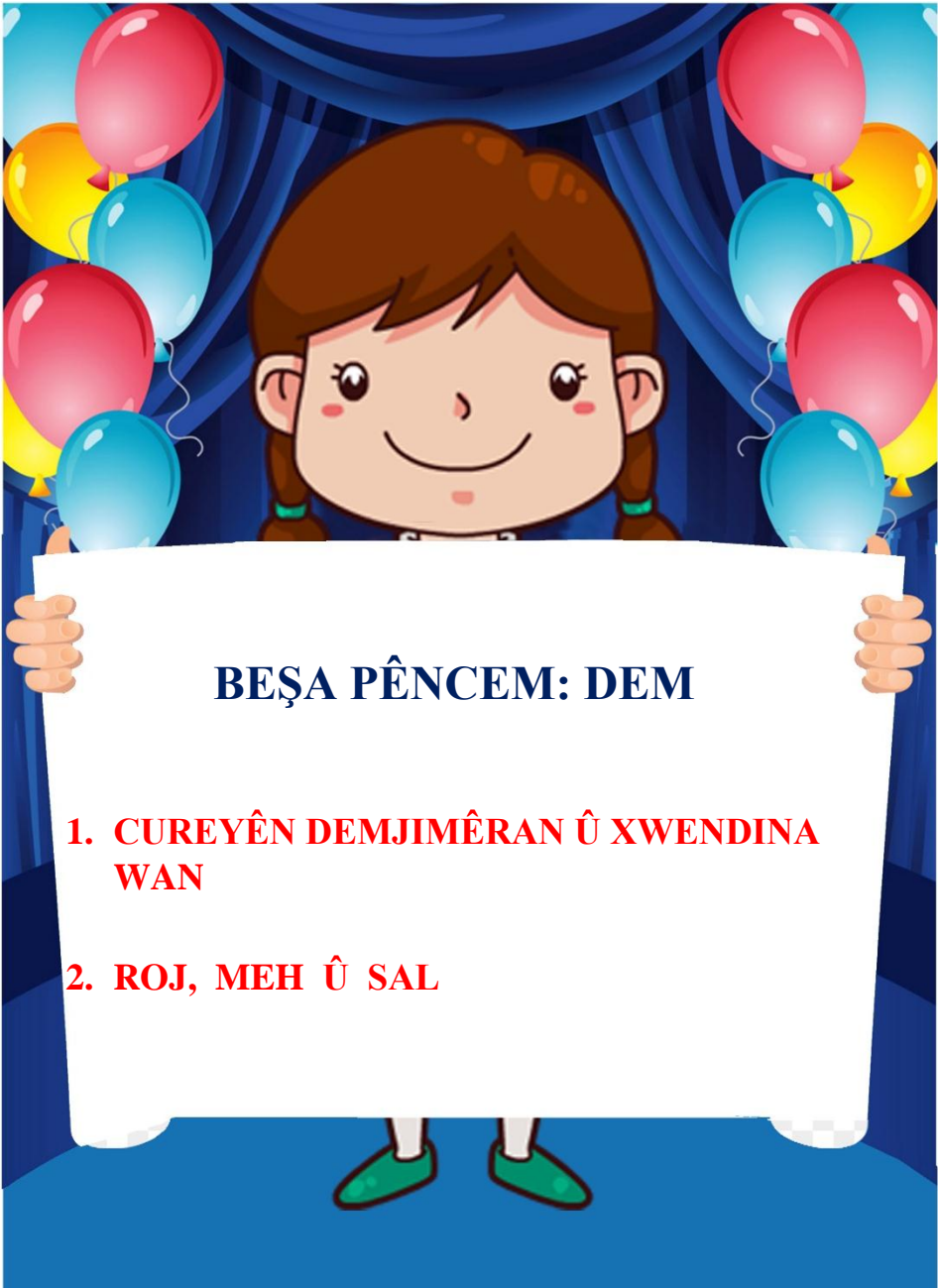

2. Em xêzika sîmetrîkiyê çêkin.

3. Em li gorî xêzika sîmetrîkiyê, wêneyên nîvçe tamam û rengîn bikin.

WANEYA YEKEM: CUREYÊN DEMJIMÊRAN Û XWENDINA WÊ

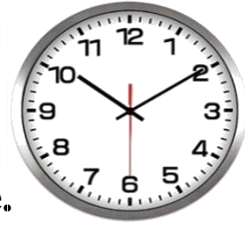
CUREYÊN DEMJIMÊRAN:

1. Demjimêra bitîr: Ji bo nîşankirina demê sê tîr tê de hene:

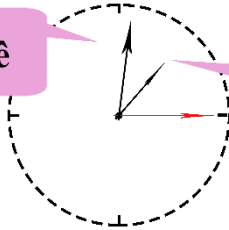
Tîra saetjimêrê "tîra kin" e.

Tîra xulekjimêrê "tîra dirêj" e.

Tîra çirkejimêrê "tîra dirêj û zirav" e.

Tîra xulekjimêrê

Tîra saetjimêrê

Tîra çirkejimêrê

2. Demjimêra jimarî: Tîr tê de tune ne, demê bi hejmaran nîşan dike.

Mînak: Em her demjimêrekê bigihînin navê wê.

Demjimêra bitîr

Demjimêra jimarî

XWENDINA DEMJIMÊRÊ:

Demjimêra tam: Dema ku xulek jimêr li ser 12`an be û saet jimêr li ser kîjan hejmarê be, ew hejmar demê nîşan dike.

Saet **1** e

01:00

Saet **2** ye

02:00

Saet **4** e

04:00

Saet **8** e

08:00

Saet **11** ye

11:00

HÎNDARÎ

1. Em xêzekê li bin cureya demjimêra rast çêkin.

Demjimêra jimarî

Demjimêra bitîr

Demjimêra jimarî

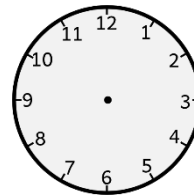
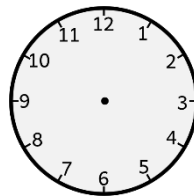
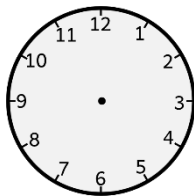
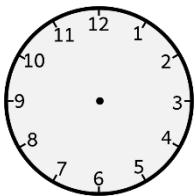
Demjimêra bitîr

2. Saet çend e? Em binivîsin.

3. Li gorî saetan, em tîran li ser demjimêrê xêz bikin.

WANEYA DUYEM: ROJ, MEH Û SAL

Roj **24** saet e.

Sal **365** roj û 6 saet e.

- Di heftiyê de **7** roj hene:

1	2	3	4	5	6	7
ŞEMÍ	YEKŞEM	DUŞEM	SÊŞEM	ÇARŞEM	PÊNCŞEM	ÎN

- Di salekê de **12** meh hene:

1	2	3	4	5	6
RÊBENDAN	REŞEMEH	AVDAR	COTAN	GULAN	PÛŞBER

7	8	9	10	11	12
TÎRMEH	GILAWÊJ	REZBER	COTMEH	MIJDAR	BERFANBAR

- Di salekê de **4** demsal hene:

1	2	3	4
BUHAR	HAVÎN	PAYÎZ	ZIVISTAN

HÎNDARÎ

1. Em bersiva rast hilibijêrin.

Rojek:

12 saet e	24 saet e	30 saet e
-----------	-----------	-----------

Salek:

4 meh e	10 meh e	12 meh e
---------	----------	----------

Demsal:

4 in	12 ne	1 e
------	-------	-----

2. Em rojên diçin dibistanê bi kesk û rojên navberê bi sor rengîn bikin.

ŞEMÎ	YEKŞEM	DUŞEM	SÊŞEM	ÇARŞEM	PÊNCŞEM	ÎN
------	--------	-------	-------	--------	---------	----

3. Em valahiyên li jêr dagirin.

Duh	Çarşem	Sêşem
Îro	Pêncşem	Duşem
Sibe	În	Yekşem

4. Lewend roja pêncşemê çû mala apê xwe, du rojan tevî roja çûnê li wir ma, Lewend kîjan rojê vegeriya?

WANE: NÎŞANA DUBAREYÊ

Ev rêbazeke ji rêbazên hejmartinê ye.

Her xêzikek (/) yekê nîşan dike.

Her gurzek ji pênc xêzikan pêk tê. (+ + +)

Mînak: Mamosteyê refê jêhatiyên şagirtan nivîsand û tabloyek çêkir.

Daxwazî	Nîşana dubareyê	Hejmara şagirtan
Muzîk	+ + +	8
Avjenî	+ + +	6
Werzîş		3
Wêne	+ + +	5
Bezîn		1

Tabloya dubareyê

Em dikarin mînaka derbasbûyî bi tabloya dubareyê çêkin.

Jêhatiyên şagirtan	Muzîk	Avjenî	Werzîş	Wêne	Bezîn
Dubare	8	6	3	5	1

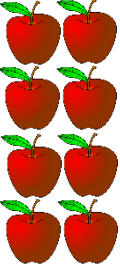
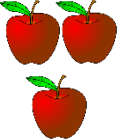
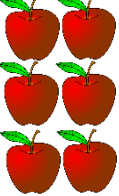

HÎNDARÎ

1. Em van pirtûkan bi gurz û hejmaran nîşan bikin.

Pirtûk	Nîşana dubareyê	Hejmar
		
		
		
		

2. Em valahiyên li jêr dagirin.

Sêv					
Dubare

3. Em li gorî xêzikên dubareyê hejmaran binivîsin.

Çalakî	Nîşana dubareyê	Hejmar
Goga pêyan	+++ ++
Goga zembîlê	+++
Goga firinde	+++ +++
Goga destan)

4. Em li gorî hejmaran xêzikên dubareyê çêkin.

Fêkî	Nîşana dubareyê	Hejmar
Moz		5
Pirteqal		3
Hirmî		8
Hinar		10
Tirî		12
Tû		6

BELAVKIRINA WANÉYAN LI SER SALA XWENDINÊ

Heftî Meh	Heftiya Yekem	Heftiya Duyem	Heftiya Sêyem	Heftiya Çarem
Rezber			Lêvegera hejmaran ji 0 heta 9	Hejmar ji 10 heta 99
Cotmeh	Dehanî û yekanî	Nirxê pêpilkê di hejmarê de	Hevrûkirin	Hevrûkirin
Mijdar	Nasîna cihê hejmarê	Hejmarên kit û cot	Komkirin heta 99	Komkirina didestdemayî
Berfanbar	Komkirina sê hejmaran	Derxistin heta 99	Derxistin heta 99	Hejmara nenivîsî
Rêbendan	Lêveger	Nirxandin	Bêhinvedan	Bêhinvedan
Reşemeh	Pîvana dirêjiyê	Pîvana sengê	Têgînên bingehîn	Teşeyên geometrî
Avdar	Teşeyên wekhev	Gewdeyên geometrî	Gewdeyên geometrî	Teşeyên sîmetrîk
Cotan	Cureyên demjimêrê û xwendina wê	Roj, meh û sal	Nîşana dubareyê	Nîşana dubareyê
Gulan	Lêveger	Nirxandin		